

casu dubii de valore censuræ, et in casu gravis necessitatis?

I. Dubium versatur circa jus, vel circa factum, vel circa justitiam censuræ, an a legitimo iudice, servatis servandis, prolata fuerit.

In *dubio juris*, non est obligatio servandi censuram. Deducitur e regula generali: *in obscuris minimum est sequendum... in pœnis benignior interpretatio est facienda*, quam valere pro foro interno, non secus ac pro foro externo, docent communissime theologi.

Idem probabiliter dicendum est de *dubio facti*, an peccatum commissum sit cum conditionibus jure statutis ut censura incuratur. Iudex abstinere debet a plectendo reum in casu dubii facti, ne in periculum incurrat puniendi innocentem; cur reus, in pari dubio, teneretur semetipsum pœna afficere, abstinendo a communione honorum ecclesiasticorum? Aliunde, plurimum est opinio neminem teneri in dubio facti se habere uti censura innodatum; hæc autem sententia, quam tot canonistæ propugnant, sufficit ad inducendum dubium juris. Periculum ne reus sibi illudat reperitur in multis aliis casibus, sive de censura jure lata agatur, sive de obligationibus, in quibus unusquisque sequi debet dictamen suæ conscientiæ.

Quando dubium versatur circa *factum iudicis*, an excesserit limites suæ jurisdictionis, an formas præscriptas servaverit, censura servanda est. Ordo publicus exposcit ut obsequium præstetur iudici, nisi manifesta sit nullitas sententiæ, alioquin pessumdaretur, cum magno detrimento societatis, subordinatio auctoritati constitutæ debita. In hoc igitur casu prævalet regula quam invocat Innocentius III in cap. *Illud*, 5, DE CLERICO EXCOMMUNICATO, lib. V Decret., de quodam Episcopo qui rationem non habuerat sententiæ quam contra illum tulerat Legatus Sanctæ Sedis, prætermisissis quibusdam solemnitatibus juris: « Quia in dubiis via est eligenda tutior, etsi de sententia in eum « lata dubitaret, debuerat tamen potius abstinere, quam sacra-

« menta ecclesiastica pertractare. » Eadem ratione Clemens III Archiepiscopo Senonensi rescripsit de clerico qui de sententia contra se prolata querebatur, nullam allegando causam nullitatis: « Nisi gratiam absolutionis impleret, non debet audiri, « ne sententiam ecclesiasticam contemnere videatur, et per hoc « amplius ex suo contemptu ligetur. » (Cap. *Per tuas litteras*, 40, DE SENT. EXCOMMUNICATIONIS.)

II. Ratio necessitatis excusat reum quominus servet censuram qua ligatur, quando censura est occulta et non potest eam servare sine gravi sui detrimento, vel aliorum scandalo. Notabile detrimentum reputatur, si quis debeat gravem suspicionem contra seipsum movere, sicque infamiæ periculo exponi; erit scandalum proximi, si populus exinde inducendus sit ad murmurandum graviter, vel ad temere judicandum de presbyteris, aut ad aliquid simile. In his magna quidem prudentia opus est ad ponderandum et periculi et nocimenti gravitatem ex una parte, et ex alia qualitatem actionis prohibitæ et circumstantias ejus, ut judicari possit, an obligatio censuræ suspendatur. « In « communi tamen loquendo, ait Suarez, non videtur dubium « quin in hoc capite cessare possit. » Ratio est quod leges humanæ ac positivæ non obligant cum tanto incommodo, quale censetur infamia sacerdotis, aut proximi scandalum.

Solutio data extenditur ad omnes effectus censuræ, ne exceptis quidem participatione sacramentorum et celebratione sancti sacrificii. Hæc participatio non est aliquid intrinsece malum, cum is qui censura ligatur possit coram Deo justificari per contritionem, vel per confessionem bona fide ac requisitis dispositionibus factam; ergo solummodo obstaret prohibitio Ecclesiæ, quæ in præsentī casu non urget. (Suarez, disput. VI, sect. III, n° 13-20.)

III. — Non diximus de casu quo certo constaret de nullitate aut de injustitia censuræ. Inter omnes convenit censuram nullam, vel certo injustam, non obligare in foro conscientiæ. Sed plerumque necessitas removendi scandalum, inducit obligatio-

nem deferendi iudici, donec sublata sit censura per absolutio-
nem ad *cautelam*, vel per auctoritatem superioris.

§ 2. De excommunicatione.

*769. — I^o *Quid et quotuplex sit excommunicatio?*

I. Excommunicatio est censura ecclesiastica separans christia-
num a communione Ecclesiæ, et ideo privans participatione
honorum communium Ecclesiæ.

Sanctus Paulus dixit de communione sanctorum: « Multi
« unum corpus sumus in Christo; singuli autem alter alterius
« membra... Crescamus in illo per omnia, qui est caput Chris-
« tus: ex quo totum corpus compactum et connexum per om-
« nem juncturam subministrationis, secundum operationem in
« mensuram uniuscujusque membri, augmentum corporis facit
« in ædificationem sui in charitate. » (Ad Romanos, cap. xii, 5,
ad Ephesios, cap. iv, 15, 16.) Nos igitur omnes qui sumus mem-
bra Christi, participamus bona spiritualia quæ Christus in suum
corpus mysticum effundit. Hæc autem spiritualia dona procedunt,
alia immediate a Christo capite, alia immediate ab Ecclesia
cui Christus plurima dedit ab ipsa cæteris communicanda,
alia demum a privatis fidelibus qui nos sua oratione Deo com-
mendant. Porro, excommunicatio privat bonis spiritualibus quæ
habemus ab Ecclesia, scilicet sacramentis, divinis officiis, suf-
fragiis communibus, neququam vero bonis quæ a Christo im-
mediate obtinemus, donis Spiritus sancti, virtutibus infusis,
nec etiam bonis quæ nobis adveniunt ex precibus et suffragiis
privatis fidelium.

II. Duplex olim distinguebatur excommunicatio, *medicinalis*
et *mortalis*. Excommunicatio quam medicinalem appellabant,
infligebatur pro levioribus criminibus, et varios gradus habe-
bat: alios a sola Eucharistiæ participatione, alios a fidelium
precibus excludebat. Hæc species excommunicationis fuit in-

flicta clericis inferioribus, non secus ac laicis. Excommuni-
catio mortalis ferebatur pro gravioribus delictis et privabat
omnibus bonis dispensationi Ecclesiæ commissis.

Alia erat species excommunicationis propria clericis, qua
nimirum unus, v. g., Episcopus ab altero seu a pluribus aliis
ejusdem provinciæ separaretur, adeo ut hi Episcopi neque
darent nec ab invicem acciperent litteras formatas, neque alter
alterum ad celebrationem officiorum admitteret, uti mos erat
deferre, honoris causa, Episcopo extra suam diœcesim degenti,
neque tandem alter alterius Ecclesiæ filios ad communionem
admitteret¹.

Juxta præsentem disciplinam duplex etiam distinguitur excom-
municatio: *Minor*, quæ privat receptione sacramentorum et
inhabilem efficit clericum ad beneficia et munia ecclesiastica;
et *Major*, quæ omnino separat a societate fidelium et privat
omnibus bonis quæ sunt in potestate Ecclesiæ. Regula gene-
ralis est sub denominatione communi *excommunicationis* com-
prehendi excommunicationem majorem, nisi sit aliquid in textu
quo censura restringatur. « Si quem sub illa verborum forma:
« illum *excommunico*, vel simili, a iudice suo excommunicari
« contingat, ait Gregorius IX, dicendum est eum non tantum
« minori, quæ a perceptione sacramentorum, sed etiam majori
« excommunicatione, quæ a communione fidelium separat,
« esse ligatum. » (Cap. *Si quem*, 59, DE SENT. EXCOMMUNICA-
TIONIS, lib. V Decret.)

Canonistæ disserunt de excommunicationibus quæ decernun-
tur, monitionibus præmissis, ad *finem revelationis*, ut aiunt,
pro detegendo auctore criminis, aut pro rebus deperditis, seu
subtractis. Harum excommunicationum frequens erat usus in

¹ Clemens XI retraxit suam communionem a quibusdam Episcopis Gal-
liæ parti Jansenistarum addictis, declarando illos tanquam a sua et S. Ro-
manæ Ecclesiæ caritate prorsus segregatos haberi; nullamque proinde
ipsi et S. Romanæ Ecclesiæ cum illis communionem ecclesiasticam existi-
turam, donec integre resipiscerent. (Const. *Pastoralis officii*, an 1718.)

Galliis. *Monitoria* dicebantur mandata quibus iudex ecclesiasticus præcipiebat sub pœna excommunicationis ut qui novissent auctorem alicujus delicti illum manifestarent. Parochus monitoria edicebat, ex præscripto officialis, in Missa parochiali. Elapsis tribus hebdomadis excommunicatio ferebatur, tum in reos delicti, tum in omnes qui revelare neglexerant. Multæ quæstiones ea de re movebantur quibus supersedemus, quia in desuetudinem venit praxis monitoriorum... Cæterum, ratio finis ad quem censura fertur nullum statuit discrimen inter unam et alteram excommunicationem¹.

Canonistæ distinguunt insuper excommunicationem majorem ordinariam ab *anathemate*; sed non consentiunt in explicando quale discrimen inter utrumque intercedat. Nonnulli asserunt anathema esse potius pœnam quam censuram, et iis infligi qui postquam excommunicatione majori notati fuerint, in sua contumacia pervicaces manent, spreta Ecclesiæ auctoritate. Anathematizati jura omnia ecclesiastica radicitus amisisse censentur, dum excommunicati, licet extra Ecclesiam ejecti, aliqua tamen jura in radice servant. Hinc concludunt opus esse anathematizatis dispensatione tanquam a pœna; excommunicatis autem absolutione tanquam a censura. Hocce discrimen deducendum existimant e textibus juris quibus anathema exhibetur uti longe gravius excommunicatione. Sic Cælestinus III de clerico homicida dixit: « Deponendus est; qui si depositus incorrigibilis fuerit, excommunicari debet; deinde, crescente contumacia, anathematis mucrone feriri. » (Cap. *Cum non ab homine*, 10, DE JUDICIS, lib. II Decret, Cap. *Engeltrudam*, 12, caus. III, quæst. IV.)

Communior opinio est *anathema* non differre ab excommunicatione majori, nisi forte ratione cæremoniarum et publicæ denuntiationis quæ plus terroris incutiunt. Probatur praxi conciliorum, SS. Pontificum, et præsertim synodi Tridentinæ, quæ utramque formulam indiscriminatim adhibuerunt. Ergo,

¹ Collet, *de Censuris*, part. II, cap. I, sect. II.

quidquid sit de veteri disciplina, hodie saltem anathema non differt substantialiter ab excommunicatione majori; si quandoque excommunicationibus jure latis adjungitur anathema, ita fit ut indicetur major gravitas delicti¹.

*770. — II° *Qui sint effectus excommunicationis majoris quoad ipsum excommunicatum?*

Excommunicatus privatur generatim bonis communibus Ecclesiæ; quapropter :

1° *Nullum sacramentum* recipere potest, excepto tamen quod in articulo mortis admittatur ad sacramentum Pœnitentiæ, Eucharistiæ et Extremæ-Uctionis. Excommunicatio non obstatet quin pœnitens valide absolveretur, nisi peccatum sit reservatum superiori; sed Ecclesia prohibet ne detur absolutio a peccatis, nisi prius impertita sit absolutio a vinculo excommunicationis.

2° Non potest interesse *divinis officiis*, sancto nempe sacrificio et precibus publicis. Non vetatur orare privatim in Ecclesia, nec sacram concionem audire. Omni tempore servata fuit ea de re disciplina quam inculcat decretum Concilii Carthaginensis: « Episcopus nullum prohibeat ingredi Ecclesiam et « audire verbum Dei, sive gentilem, sive hæreticum, sive judæum, usque ad Missam catechumenorum. » (Dist. I, DE CONSECRATIONE, cap. 57.)

3° Partes non habet in *suffragiis Ecclesiæ*; quod intelligitur etiam de defunctis qui mortui sunt in excommunicatione, juxta declarationem datam ab Innocentio III: « A nobis est sæpe « quæsitum, utrum si aliquis excommunicatus, in quo indicia « fuerint pœnitentiæ manifesta, nec per eum steterit quominus « reconciliaretur ecclesiasticæ unitati, non suscepto absolutionis « beneficio decesserit, pro absoluto ab Ecclesia sit habendus, « et utrum pro tali recipienda sit elemosyna, et a fidelibus sit

¹ Cf. Berardi, *Commentaria in jus ecclesiasticum*, tom. IV, part. II, dissert. III, cap. VI. — Suarez, disput. VIII, sect. II, n° 2-9.

« orandum? Consultationi tuæ respondemus quod... quanta-
 « cumque pœnitentiæ signa præcesserint, si tamen morte præ-
 « ventus absolutionis non potuerit beneficium obtinere, quamvis
 « absolutus apud Deum fuisse credatur, nondum tamen haben-
 « dus est apud Ecclesiam absolutus. Potest tamen et debet ei
 « Ecclesiæ beneficio subveniri, ut si de ipsius viventis pœni-
 « tentia per evidentia signa constiterit, defuncto etiam abso-
 « lutionis beneficium impendatur. » (Cap. *A nobis*, 28, DE
 SENT. EXCOMM.) Suarez exinde concludit excommunicatum non
 posse uti sacramentalibus, aqua benedicta, etc., quatenus
 ordinantur ad percipiendum aliquem fructum specialem ex me-
 rito et suffragiis Ecclesiæ, quamvis iisdem sacramentalibus uti
 possit ut mediis aptis ad excitandum sensum pietatis. (Disp. XII,
 sect. III.)

4° Non potest sponte sua se ingerere in *administrationem sacramentorum*, sed ea solummodo administrare quando fideles ad illum recurrunt; quapropter sacramenta, non in sui sed in aliorum utilitatem, in casibus jure præfinitis, dispensat.

5° Est inhabilis ad recipiendum *beneficia et officia ecclesiastica*; unde sequitur collationem officii factam excommunicato irritam esse ipso jure, et consequenter irrita etiam fore jurisdictionis acta vi hujus officii, nisi forte valeant ratione tituli colorati juncti cum errore communi (n^{is} 284-288). Si censura supervenerit officio jam adepti, non privat excommunicatum titulo valide acquisito; sed reus destitui potest sententia judicis, si neglexerit postulare beneficium absolutionis.

6° Non potest partes actoris sustinere in *judiciis ecclesiasticis*, si publice fuerit excommunicatus. (Cap. *Exceptionem*, 12, DE EXCEPTIONIBUS, lib. II Decret.) Si vero non fuerit juridice denunciatus, potest pro arbitrio judicis admitti aut repelli, ratione habita circumstantiarum. In duplici casu admittendus erit: 1° quatenus actor, in causa suæ excommunicationis, si probare intendat excommunicationem contra se latam fuisse ipso jure nullam; vel si urgeat ratio salutis, ut in causa matri-

moniali. 2° Quatenus reus, quoties in iudicium adducitur, quod Alexander III ita definivit: « Quia postulasti a nobis utrum
 « excommunicatus in iudicio stare possit? Respondemus quod
 « conveniri potest, et debet per alium respondere in iudicio, ne
 « videatur de sua malitia commodum reportare. » (Cap. *Intelleximus*, 7, DE JUDICIIS.)

Controvertitur utrum eo in casu excommunicatus teneatur procuratorem sibi constituere. Videtur regulariter teneri ex verbis allatis Alexandri III; sed in his, utpote quæ ad praxim nil conferant hodiernis temporibus, non immorabimur¹.

7° Tandem privatur sepultura christiana si denunciatus sit; si non sit denunciatus, non privatur sepultura ratione excommunicationis, sed privari posset quatenus peccator publicus et obstinatus, quia notorietas peccati gravioris et impenitentia, causa est sufficiens cur aliquis non sepeliatur in loco sacro, cum ritibus et precibus consuetis (n° 569).

Diximus effectus spirituales excommunicationis. Alios effectus temporales superaddidit disciplina vetus, ex quibus alii decursu temporum temperati sunt, alii in desuetudinem lapsi, ob immutationem inductam in moribus publicis. Ab ipsis initiis Ecclesiæ S. Paulus fideles admonuit ne commiserentur, nec cibum sumerent cum peccatoribus publicis. « Si quis venit ad vos, ait
 « sanctus Joannes, et hanc doctrinam non affert, nolite recipere
 « eum in domum, nec *ave* ei dixeritis; qui enim dicit illi *ave*,
 « communicat operibus ejus malignis. » (Epist. S. Pauli ad Corinth., I, cap. v, 14; — S. Joannis, II, 10 et 11.)

Ex præscripto apostolorum invaluit disciplina ut fideles vitarent consortium peccatoris excommunicati, qui, exsors quodammodo societatis, nec orare, nec loqui nisi in necessariis, nec vesci poterat cum cæteris fidelibus. (Cap. *Cum excommunicato*, 18, caus. XI, q. III.) Præterea, si, intra certum tempus præfixum, non resipisceret, suis bonis temporalibus privabatur:

¹ Cf. Commentaria canonistarum in titulum I, DE JUDICIIS, lib. II Decretalium.

habebatur infamis, intestabilis, atque ad officia vitæ civilis inhabilis. Plura monumenta hujus disciplinæ reperiuntur in conciliis conciliorum, in SS. Pontificum decretis, et etiam in principum sæcularium statutis, ex quibus unum, exempli causa, citabimus quod edixit S. Ludovicus rex Francorum: « Statuimus
 « ut excommunicati vitentur secundum canonicas sanctiones;
 « et si aliqui per annum contumaciter in excommunicatione
 « persistierint, ex tunc temporaliter compellantur redire ad eccle-
 « siasticam unitatem, ut quos a malo non retrahit timor Dei,
 « saltem pœna temporalis compellat. Unde præcipimus quod
 « balivi nostri omnia bona excommunicatorum mobilia et immo-
 « bilia per annum capiant, nec eis aliquo modo restituant, donec
 « prædicti absoluti fuerint, et Ecclesiæ satisfecerint; nec tunc
 « etiam nisi nostro speciali mandato¹. »

771. — III° *Qui sint effectus excommunicationis majoris quoad fideles?*

Vi excommunicationis, fideles ab excommunicati consortio abstinere debent. Cum autem nimis exinde coaretaretur libertas humani commercii, lex paulatim moderata fuit. S. Gregorius VII a lege generali excipi voluit « uxores, liberos, « servos, ancillas seu mancipia, necnon rusticos et servientes². » Martinus V, per celebri Constitutione *Ad evitanda scandala* in concilio Constantiensi promulgata, prohibitionem veteri disciplina sancitam restrixit, respectu omnium, ad excommunicatos denunciatos. Hæc habet Constitutio: « In-
 « dulgemus quod nemo deinceps a communione alicujus,
 « in sacramentorum administratione vel receptione, aut
 « aliis quibuscumque divinis, intus vel extra, prætextu cujus-
 « cumque sententiæ, aut censuræ ecclesiasticæ, a jure vel ab

¹ Labbe, *Col. conciliorum*, tom. XI, col. 241. Baluze, *Capitularia regum Francorum*, tom. I, pag. 17, 172, 1071, refert leges Childeberti, Pippini et Caroli Magni, quibus privatione bonorum et exilio plectebantur qui sententiam excommunicationis contempserant.

² Labbe, tom. X, col. 371.

« homine generaliter promulgatæ, teneatur abstinere, vel ali-
 « quem vitare, nisi sententia illa, aut censura, fuerit... a iudice
 « publicata vel denunciata specialiter et expresse, constitutio-
 « nibus apostolicis, et aliis in contrarium facientibus, non ob-
 « stantibus quibuscumque: salvo si quem, pro sacrilega ma-
 « nuum injectione in clericum, sententiam latam a canone
 « adeo notorie constiterit incidisse quod factum non possit ulla
 « tergiversatione celari, nec aliquo suffragio excusari... Per
 « hoc tamen hujusmodi excommunicatos, suspensos, et inter-
 « dictos, non intendimus in aliquo relevare, nec eis quomodo-
 « libet suffragari. »

Constitutio Martini V inserta fuit in concordato Leonis X cum Francisco I, et in Actis Concilii Lateranensis, sed paululum immutata, in eo scilicet quod exceptio quæ primitus facta fuerat in concilio Constantiensi pro casu solum percussiois sacrilegæ clerici, extenderetur generatim ad omnem casum notorietatis; adeo ut debuissent vitari hi omnes quos ita notorie constabat excommunicationem incurrisse, quacumque ex causa, ut nulla tergiversatione celari posset. At vero prævaluit ubique, vi consuetudinis et communissimæ doctorum sententiæ, limitatio ad duplicem casum, scilicet 1° ad illos qui notorie pertinent ad sectam ab Ecclesia excommunicatam et præcisam ab unitate catholicæ; 2° ad casum percussiois clerici. « Hæc sententia vera
 « est, ait Suarez, scilicet limitandam esse prohibitionem juxta
 « formam attributam concilio Constantiensi..., tum maxime
 « quia usu totius Ecclesiæ ea forma jam est approbata et re-
 « cepta, ut referunt auctores, et constat ex usu Galliæ et Ger-
 « manicæ, etc., ubi catholici communicant sine scrupulo cum
 « hæreticis publicis et schismaticis. » (Disput. IX, sect. II, n° 5.) Imo ipsamet exceptio pro casu percussiois clerici videtur longa consuetudine obsolevisse in Galliis, ubi non vitatur percussor nisi intercesserit sententia declaratoria. (Cf. Eveillon, chap. III, art. III.)

His præmissis, distinguendum est inter excommunicatos

denuntiatis et excommunicatos *toleratos*, ut determinetur quousque fideles teneantur ab eorum consortio.

772. — I. Fideles tenentur abstinere, in divinis, a communicatione cum *excommunicatis denuntiatis* : possunt tamen orare privatim pro illis.

1° Ex prima parte assertionis sequitur conferenda non esse sacramenta excommunicatis denuntiatis, nec ab illis recipienda, excepto tamen casu necessitatis : sequitur etiam illos non admittendos esse ad officia publica, nec sepeliendos in loco sancto.

Violatio hujus prohibitionis est peccatum grave, nisi necessitate excusetur, et inducit excommunicationem minorem. Gravior pœna, excommunicatio major, irrogatur iis « qui pro-
« priæ temeritatis audacia, excommunicatos publice... scienter
« sepelire præsumunt..., a qua nullatenus absolvantur nisi
« prius ad arbitrium diœcesani Episcopi satisfactionem exhibuerint competentem. » (Cap. *Eos qui*, 1, DE SEPULTURIS, in Clementinis.)

2° Ex altera parte assertionis, qua scilicet declaratur licitum unicuique esse orare privatim pro excommunicatis denuntiatis, concludimus sacerdotem orare posse, etiam intra missam in *memento*, pro excommunicatis; quia hæc oratio reputatur privata. (Gavantus, *Commentaria* in Rubricas Missalis, part. II, tit. VIII, n° 8.)

3° Prohibitio olim facta vitandi consortium vitæ civilis, et valde moderata decretis S. Gregorii VII, videtur hodie penitus obsolevisse, adeo ut fideles non teneantur vitare in vitæ civilis consortio excommunicatos personaliter denuntiatis, et ad sectam separatam pertinentes, nisi quatenus id jure naturali ipsis vetitum foret, ratione circumstantiarum, periculi nempe aut scandali.

*773. — II. Quod ad rationem agendi fidelium cum *excommunicatis toleratis* attinet, vidimus fas esse, ex constitutione Martini V, cum eis communicare in humanis et in divinis, ad-

jecto tamen quod in eo *excommunicatos nec relevare, nec iis quomodolibet suffragari* intendat Ecclesia.

Hinc oritur duplex dubium : I^{um} an liceat sacramenta ab excommunicato postulare; II^{um} an liceat illum invitare ad assistendum divinis officiis.

Ad I^{um} : Non prohibetur vi censuræ quominus fideles sacramenta postulent ab excommunicato tolerato; sæpius autem obstat jus naturale, ut præcaveatur occasio scandali. Jus naturale vetat dare occasionem sacrilegæ administrationi sacramentorum et scandalo, nisi urgeat necessitas utrumque permittendi ut obtineatur auxilium quo indigemus : atqui timendum est ne sacerdos excommunicatus se reum sacrilegii constituat sacramenta administrando, et ne fideles scandalizentur ex illa communicatione, si statum ejusdem sacerdotis noverint; ergo, nisi urgeat necessitas sacramenta aliave auxilia spiritualia recipiendi, quæ ab altero obtineri commode nequeunt, illicitum erit recurrere ad ministerium sacerdotis excommunicati tolerati.

Ad II^{um} : non deberemus invitare excommunicatos toleratos, et multo minus hæreticos ad sectam separatam pertinentes, ut assistant sacris officiis, solemnitati nuptiarum, exsequiis ecclesiasticis catholicorum, si standum esset severitati veteris disciplinæ. Sed rigor ille videtur consuetudine fidelium et ex benignitate Ecclesiæ temperatus; non solum excommunicati tolerati et ipsi hæretici notorii, v. g., protestantes, recipiuntur absque scrupulo quando Ecclesiam adeunt animo assistendi divinis officiis, modo decenter se habeant, sed et invitantur quoties spes affulget illos occasione solemnitatum et sacrarum caeremoniarum adducendi ad unitatem fidei catholicæ (n° 723).

774. — IV° *Utrum offerre licitum sit S. Sacrificium pro excommunicatis, sive denuntiatis, sive toleratis?*

Ex dictis supra non possunt applicari excommunicatis suffragia Ecclesiæ; cum vero S. Sacrificium non sit suffragium nisi quatenus offertur nomine Ecclesiæ cum participatione bo-

norum communium, et producat suos effectus essentielles independenter ab interventu Ecclesiæ, quæstio est an possit offerri pro excommunicatis.

Prænotandum est, ad solutionem quæstionis, 1° triplicem distingui fructum S. Sacrificii, unum quem producit *ex opere operato*, dummodo nullum obstet impedimentum; alterum qui procedit ex precibus, meritis et suffragiis Ecclesiæ; tertium qui procedit ex opere operantis presbyteri, et quem vocant fructum medium: 2° triplicem illum fructum esse vel generalissimum, in quantum diffunditur in omnes homines, vel generalem prout applicatur omnibus membris Ecclesiæ, vel specialem, prout derivatur, per intentionem sacerdotis, in eos quos specialiter Deo commendat.

*775. — His prænotatis statui possunt sequentes assertiones:

ASSERTIO 1^a. *Illicitum est offerre sacrificium pro excommunicatis denunciatis, et pro hæreticis seu schismaticis ad sectam publicam ab Ecclesia separatam pertinentibus, eorum nomen publice, intra sacra mysteria, pronuntiando.*

Hæc oblatio, publice facta cum memoria nominis excommunicatorum, merito censeretur communicatio in divinis quam canones vetant. « Sacri canones, ait Benedictus XIV, pro excommunicatis orari publice vetant, uti cautum legitur in cap. *A nobis*, 28, et in cap. *Sacris*, 38, DE SENT. EXCOMM. « Et quamvis id non obstet quominus pro eorum conversione orare liceat, hoc tamen ita præstari non debet ut eorum nomina in solemni sacrificii prece pronuntientur, quod plene congruit veteri disciplinæ. Satis est in eum finem, mente animoque Deum optimum maximum rogare ut aberrantes ad viam salutis et ad sanctæ Matris Ecclesiæ sinum reducere dignetur... Neque ut huic christianæ charitatis officio satisfiat, necesse est intervertere leges Ecclesiæ quæ a fidelium sibi obsequentium catalogo excludit eorum nomina qui se ab illius unitate et obedientia separarunt; quæque dum prohibet

« ne pro his publice oretur, eorum certe commemorationem ab officio Missæ, quæ publicum est sacrificium, excludit. » (Const., *Ex quo*, an. 1756.)

*776. — ASSERTIO II^a. *Licitum est offerre sacrificium in genere pro omnibus excommunicatis, etiam denunciatis, ut redeant ad unitatem catholicam, et item probabiliter pro nonnullis in individuo, vivis aut defunctis, modo non pronuntietur illorum nomen, et sacerdos non intendat illis applicare suffragia Ecclesiæ.*

Prima pars probatur ex praxi Ecclesiæ quæ preces publicas habet et missas pro *tollendo schismate*, pro hæreticorum conversione, pro salute omnium peccatorum: porro, quoties sacerdos in eum finem celebrat, offert reipsa sacrificium pro excommunicatis quorum singuli, pro suis quisque dispositionibus, fructum sacrificii percipiunt.

Secunda pars eadem fere ratione probatur; si enim licitum sit offerre sacrificium pro omnibus peccatoribus et excommunicatis in genere, cur item non liceret offerre pro quibusdam in specie? Benedictus XIV refert, nec ullo modo improbat textum Bellarmini in quo dicitur licere sacrificium offerre pro aliquorum hæreticorum conversione, « modo nihil addatur ad missam, sed solum per intentionem sacerdotis applicetur sacrificium. » Re quidem vera, quando S. Paulus nos admonet orare pro omnibus hominibus in sacris mysteriis, id non solum pro omnibus in communi commendat, sed etiam pro singulis; debemus enim unumquemque in singulari his orationibus adjuvare. Insuper, pro illis offerri potest sacrificium pro quibus ipse Christus se Deo Patri obtulit: atqui Christus pro excommunicatis, sicut pro aliis peccatoribus se obtulit.

Nihil obstat, neque ex natura rerum, neque ex parte Ecclesiæ quominus oblatio sacrificii fiat sensu explicato. 1° Non quidem ex natura rerum; quamvis enim excommunicatus sit exsors suffragiorum Ecclesiæ, non idcirco est incapax recipiendi gratias quæ, aliter quam per communionem ecclesiasticam, a